

focus
društvo za sonaraven razvoj

Maurerjeva 7
1000 Ljubljana
tel: 01 515 40 80
info@focus.si
www.focus.si

Spoštovani!

Tako Slovenija kot Evropa in celi svet stopajo v izjemno pomembno obdobje v zgodovini človeštva: obdobje, ko se moramo kolektivno odločiti, ali bomo podnebni sistem našega planeta prepustili razpadu in s tem tvegali doslej neslutene katastrofe, ali pa bomo s pravočasnim in učinkovitim ukrepanjem poskušali podnebni sistem stabilizirati in ohraniti varno podnebje za prihajajoče generacije.

Nosilci te ključne odločitve boste morda prav vi. Zato vam želimo člani Focus društva za sonaraven razvoj ob vstopu v parlamentarno volilno bitko predstaviti naš predlog.

Focus društvo za sonaraven razvoj je okoljska nevladna organizacija, ki že pet let deluje na področju podnebnih sprememb, energije in prometa. V tem času smo izvedli številne dejavnosti za varovanje podnebja, si ustvarili krog podpornikov in sodelavcev ter postali znani v evropskih okoljskih mrežah. Več informacij o naših dejavnostih je na voljo na spletni strani www.focus.si.

Podnebna kriza

Podnebne spremembe so ena od največjih groženj, s katerimi se sooča človeštvo. Znanstveniki svarijo, da bomo brez pravočasnega in učinkovitega ukrepanja priča nepričakovanim in zelo verjetno katastrofalnim posledicam po vsem planetu.

Zadnje ugotovitve znanstvenikov potrjujejo, da segrevanje ozračja s svojimi dejavnostmi – v veliki meri s sežiganjem fosilnih goriv – povzroča človek. Podnebne spremembe več niso oddaljen problem, saj posledice čutimo tudi v Sloveniji (vse pogostejše in močnejše poplave, neurja s točo, vročinski valovi, suše).

Brez takojšnjega in radikalnega ukrepanja Evropi v naslednjih desetletjih med drugim grozi slabša dostopnost do naravnih virov in dobrin, povečanje nevarnosti poplav na kopnem in obalnih površinah, taljenje ledenikov, manj snežnih padavin in negativen vpliv na zimski turizem, povečana nevarnost za zdravje ljudi ter velike izgube živalskih in rastlinskih vrst. Varnostni svet ZN ocenjuje, da so podnebne spremembe velika grožnja nacionalni varnosti.

Za preprečitev najhujših posledic podnebnih sprememb je potrebno dvig povprečne globalne temperature omejiti čim nižje pod 2 °C glede na predindustrijsko raven, kar je tudi ključni cilj EU. Če želimo ta cilj doseči z razumno gotovostjo, morajo emisije toplogrednih plinov doseči najvišjo raven v naslednjih desetih letih, za tem pa začeti padati. Do sredine tega stoletja je potrebno svetovne emisije vsaj prepoloviti. Zaradi zgodovinske odgovornosti morajo razvite države začeti z ukrepanjem in prevzeti večji del odgovornosti za potrebna zmanjšanja – do leta 2050 morajo le-te zmanjšati svoje emisije za 80 - 95 %.

8 let dogovorov o kjotskem protokolu bo doprineslo k okvirno 5 % zmanjšanju emisij toplogrednih plinov. Z vsakim dnevom odlašanja je verjetnost, da bomo preprečili nenadne in katastrofalne premike v podnebnem sistemu, manjša, potrebna zmanjšanja emisij pa večja. Zato je nujnost ukrepanja velika.

Majhni lahko naredijo veliko

Slovenija je podpisnica Okvirne konvencije ZN o spremembi podnebja in iz nje izhajajočega Kjotskega protokola. Po Kjotskem protokolu se je zavezala, da bo svoje emisije toplogrednih plinov med leti 2008 in 2012 zmanjšala za 8 % glede na izbrano izhodiščno leto 1986.

Od vstopa v Evropsko unijo naprej Slovenija sooblikuje tudi evropsko podnebno - energetska politiko ter stališča EU do mednarodne podnebne politike. V takšni poziciji ima možnost in odgovornost, da se zavzema za okolju, podnebju in prihodnjim generacijam prijazne rešitve.

Mednarodna pogajanja o ukrepanju za zmanjšanje emisij po letu 2012 v okviru Združenih narodov vstopajo v kritično fazo. Prav tako je Evropa v procesu sprejemanja pomembnih in daljosežnih podnebno – energetskih politik in zakonodaje. EU mora zagotoviti, da bo dosežen mednarodni dogovor o ambicioznih ciljih za zmanjšanje emisij, kar lahko doseže le z ukrepanjem doma. Če potrebne evropske politike in posledično nacionalne politike držav članic ne bodo sprejete v naslednjih 3 – 5 letih, se bo možnost za doseg potrebnih zmanjšanj emisij toplogrednih plinov izredno zmanjšala.

Slovenija si mora zastaviti ambiciozen cilj zmanjšanja emisij po letu 2012

Focus društvo za sonaraven razvoj od izvoljenih predstavnikov v Državnem zboru pričakuje sprejetje podnebne zakona, ki bo določil cilj vsaj 30 % zmanjšanja emisij do leta 2020 ter vsaj 80 % zmanjšanje do leta 2050 z domačimi ukrepi in uzakonil vsaj 4 % letna zmanjšanja emisij.

Ker velik del slovenskih izpustov toplogrednih plinov prihaja iz sektorjev energije in prometa, predstavljamo podrobneje predloge, kako se z izpusti spopasti v teh dveh sektorjih.

Energetika: Energetska učinkovitost in raba obnovljivih virov energije sta temelja trajnostne energetske politike

Energija, pridobljena iz fosilnih goriv, povzroči okvirno eno tretjino slovenskih emisij CO₂, zato je trajnostna energetska politika ključna za doseg konkretnih rezultatov v boju proti podnebnim spremembam ter za doseganje ciljev zmanjšanja emisij.

Trajnostna energetska politika Slovenije mora na prioritetno mesto postaviti varčevanje z energijo in učinkovito rabo, spodbujati rabo obnovljivih virov in se odpovedati rabi jedrske energije.

Ukrepi učinkovite rabe energije so najenostavnejši in najcenejši način za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Energetska učinkovitost je lahko izboljšana v stanovanjskem, industrijskem, komercialnem in transportnem sektorju, kakor tudi v sektorju proizvodnje energije. S takojšnjim ukrepanjem bi bilo možno zmanjšati končno rabo energije brez omejevanja gospodarske rasti. Promocija energetsko bolj učinkovitih naprav in vozil, boljša izolacija ter sistemi za sproizvodnjo lahko prinesejo pomembne rezultate tako za ekonomsko varčevanje kot za varovanje podnebja.

Trajnostna raba obnovljivih virov energije zmanjšuje energetska uvožno odvisnost in izboljšuje varnost oskrbe z energijo, povečuje stabilnost trga z zmanjšanim nevarnostmi pomanjkanja energije in nepričakovane dvigovanja cen, prinaša nova delovna mesta ter spodbuja inovacije in razvoj.

Jedrska energija ni rešitev za podnebne spremembe. Ne le, da jedrska energija investicijam v druge vire energije odtuja denar, s sabo nosi tudi ogromna finančna, družbena in okoljska tveganja.

Od izvoljenih predstavnikov pričakujemo, da bodo podprli:

- sprejem obveznega cilja 20 % povečanja energetske učinkovitosti do leta 2020
- cilj 25 % deleža obnovljivih virov v končni rabi energije do leta 2020 ter obvezne sektorske cilje za ogrevanje in hlajenje, električno energijo in promet
- moratorij na gradnjo jedrskih elektrarn in zaprtje obstoječe najkasneje v letu 2023

Promet: Potrebna je popolna sprememba prometne politike Slovenije

Promet povzroča okvirno eno petino vseh slovenskih emisij toplogrednih plinov. V Sloveniji emisije iz prometa trenutno naraščajo najhitreje in težko jih je obvladati. Povečana potreba po mobilnosti ter zmanjšana kakovost javnega potniškega prometa pripomoreta k temu, da cestni promet v Sloveniji narašča po letni stopnji 3 do 4 % in več kot 83 % potniških kilometrov v Sloveniji je narejenih z avtomobilom.

Rešitev problema ni preprosta, je pa nujna. Prvi korak je internalizacija eksternih, nezaželenih stroškov. Te stroške je treba transparentno in javnosti razumljivo prenesti v ekonomske postavke, recimo v ustrezno cestninjenje ali obdavčenje vozil in goriva, namesto obdavčenja dela.

Drugi pomembni korak je učinkovit in konkurenčen javni potniški promet. Potrebujemo javen prevoz za vse skupine prebivalstva. Storitve morajo biti hitre, pogoste, udobne in dostopne, prav tako morajo biti cenovno konkurenčne prevozu z osebnimi avtomobili na vseh relacijah. Spremeniti je treba sistem povračila potnih stroškov, ki naj spodbuja uporabo javnega potniškega prometa.

Tranzitni prevoz blaga je potrebno preseliti na železnico. S pomočjo instrumentov, kot so povišanje cestnin, vključevanje eksternih stroškov, posebne dajatve ali sporazumi z železnicami okoliških držav, lahko dosežemo, da bo tujim tovarnjakom Slovenijo ugodneje prečkati na vlaku.

Veliko več pozornosti je potrebno nameniti upravljanju mobilnosti. Ukrepe prostorskega planiranja in informacijske tehnologije je treba izrabiti za zmanjšanje potrebe po mobilnosti. Nujna sta povezovanje stanovanjske in prometne politike. Cestninska politika mora zagotoviti, da uporabnik plača škodo, ki jo povzroča. Skozi izobraževanje v šolah, avtošolah ter kampanje o trajnostni mobilnosti, je treba dvigovati ozaveščenost o trajnostni mobilnosti ter učinkoviti vožnji in vozilih.

Slovenija naj gradi ceste le, ko je to preverjeno edina možnost za razvoj določene regije in so izčrpani drugi ukrepi. To je eno od ključnih načel Alpske konvencije.

Od izvoljenih predstavnikov pričakujemo, da bodo ravnali vsaj v skladu s sprejeto Resolucijo o prometni politiki Slovenije, če že ne popolnoma preoblikovali prometno politiko, in zato:

- oblikovali operativni program za javni potniški promet skozi odprt postopek odločanja,
- vzpostavili sistem zajemanja eksternih stroškov in zagotovili internalizacijo vsaj 90 % eksternih stroškov v ceno prometa do leta 2012
- izdelali akcijski načrt in zagotovili potrebna sredstva za prenos tranzita blaga na železnico

Okvirje je treba prebiti

Eden od ključnih razlogov za neučinkovito ukrepanje za podnebno varnost je kratkoročna usmerjenost političnih odločitev. Štiriletni mandati so tradicionalni časovni okvir delovanja odločevalcev, vendar pa je takšen okvir popolnoma neprimeren za tako pomembno odločanje, kot so odločitve in ukrepi za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Zakon, ki bi predpisal tako dolgoročne, kot letne cilje zmanjšanja emisij, bi ustvaril okvir delovanja za prihodnje vlade in tako presejal ovire, ki preprečujejo učinkovito ukrepanje. Prednost zakona je, da vzpostavi odgovornost vsakokratnih nosilcev oblasti za doseg ciljev zmanjšanja ter jih tako sili, da resnično ukrepajo.

Pomemben ključ do neuspeha je tudi delno reševanje problemov, ki smo ga vajeni. Podnebje je pod odgovornostjo ministrstva za okolje in prostor, zato se ostala ministrstva s problemom ne ukvarjajo, kar pripelje do neuspeha pri oblikovanju učinkovitih programov in ukrepov za varovanje podnebja.

Opisane okvirje je za dolgoročno rešitev problema potrebno prebiti. Zato od izvoljenih predstavnikov pričakujemo, da se bodo s podnebno politiko spopadli:

- s pogledom na dolgoročno reševanje in korenite spremembe,
- celovito, skozi nadsektorski način dela, še najbolje z oblikovanjem vladne službe, in
- z razumevanjem, da je treba korenito preoblikovati ključne sektorje gospodarstva, bistveno spremeniti pričakovanja družbe ter celovito vplivati na spremembo navad in razmišljanja ljudi

Kampanja Big Ask

Navdih za kampanjo Big Ask je prišel iz Velike Britanije, kjer je organizacija Friends of the Earth EWNI z dvoletno kampanjo Big Ask uspela spodbuditi začetek zakonodajnega procesa za sprejem zakona o podnebnih spremembah. Upeh je spodbudil nastanek vseevropske kampanje, ki poteka od 27. februarja 2008 in povezuje 17 nacionalnih članic organizacije Friends of the Earth Europe (FoE Europe) in njenih podpornih organizacij, ki od svojih vlad zahtevajo, da se letna zmanjšanja emisij uzakonijo.

Projekt Big Ask poteka v dveh ključnih fazah. Prva faza bo potekala do parlamentarnih volitev v 2008. V tem delu kampanje želimo politične stranke spodbuditi, da izpostavijo podnebne spremembe kot eno od pomembnih volilnih tem na prihajajočih državnozborskih volitvah.

Druga faza bo potekala po volitvah in do konca leta 2009, ko bomo vzpostavljali pritisk za sprejem zakona.

Velike zahteve kampanje Big Ask

► na ravni EU

Big Ask od Evropske unije zahteva, da se zaveže k vsaj 30 % znižanju emisij toplogrednih plinov znotraj EU do leta 2020 ter k 90 % znižanju do leta 2050. Na evropski ravni si sodelujoče organizacije želijo doseči določitev letnih ciljev zmanjšanja emisij za vse države članice in strog mehanizem spremljanja izvajanja, ki bo zagotovil, da bodo ta zmanjšanja v resnici dosežena [2]. Zaradi različnih situacij v posameznih državah članicah EU, se cilji nacionalnih kampanj med seboj razlikujejo.

► v Sloveniji

Skozi kampanjo Big Ask si prizadevamo za to, da Slovenija do leta 2010 dobi zakon o podnebnih spremembah, ki bo predpisal vsaj 4 % letna zmanjšanja emisij, cilj zmanjšanja emisij z domačimi ukrepi za vsaj 30 % do leta 2020 in 80 % do leta 2050 ter strog mehanizem spremljanja izvajanja.

Skozi kampanjo želimo prav tako dvigniti raven ozaveščenosti javnosti in predstaviti preproste načine za zmanjšanje osebnega vpliva na podnebje.

Dosedanji potek kampanje

Kampanjo smo v Sloveniji uradno začeli 15. maja 2008, na Dan podnebnih sprememb. Ob tej priložnosti smo izvedli prvo akcijo Big Ask v Ljubljani, na kateri je bil prisoten tudi predsednik RS, dr. Danilo Türk.

Dr. Danilo Türk je opozoril: 'Dosedanji politični ukrepi, projekti trajnostnega razvoja in zmanjševanje intenzivnosti industrije ter prometa niso prinesli vidnejših zmanjševanj izpustov, pravzaprav se dogaja obratno: v letih od 1990 do 2004 so se izpusti globalno povečali za 24 odstotkov in vse hitreje naraščajo. Ne zavedamo se še, da bodo nebrzdane podnebne spremembe prinesle veliko večjo škodo posameznim gospodarstvom, kot znašajo denarna vlaganja v zmanjševanje izpustov in prilagajanje. Zato je emisije treba čim hitreje in čimbolj zmanjšati tudi na račun nekoliko nižje gospodarske rasti. Le ob spoštovanju zakonitosti okolja bomo lahko na dolgi rok povečali kakovost življenja na Zemlji.'

Big Ask je dejavnosti nadaljeval v Ljubljani, na dogodku na Eipprovi ulici, nato pa smo obiskali glasbene festivale Rock Otočec, Metal Camp in Raggae Riversplash. Po krajšem premoru smo dejavnosti nadaljevali v Ljubljani v okviru akcije Ogenj v Alpah.

Na akcijah smo delili ozaveščevalne materiale, informirali ljudi in jih spodbujali, da političnim strankam zastavljajo vprašanja o podnebnih spremembah. Kartice z vprašanji so ljudje lahko oddali v našem zbiralniku ali pa jih poslali po pošti. Vprašanja je mogoče postaviti tudi preko spletnega orodja na www.focus.si.

Več kot 2000 volilcev sprašuje, kaj boste naredili vi!

Do sedaj je v okviru kampanje že preko 2200 ljudi na karticah postavilo podnebna vprašanja političnim strankam. Postavljena vprašanja se glasijo:

- ▶ Ali v Sloveniji delamo dovolj za učinkovit boj proti spreminjanju podnebja?
- ▶ Ali smo naredili dovolj, da bi preprečili katastrofalne posledice podnebnih sprememb?
- ▶ Zakaj Slovenije še nima podnebnega zakona?
- ▶ Kako bo vaša stranka prispevala k boju proti podnebnim spremembam?

Ker so zbrane kartice naslovljene na vodje političnih strank, jih bomo političnim strankam v prihodnjih tednih večkrat predstavili. Prvič vam bomo predstavili zbrane kartice predstavili v četrtek, 21.8., na sedežu vaše stranke. Drugič bodo kartice predstavljene na predstavitvi Plana B, ki bo 8.9. v Stari elektrarni v Ljubljani. Tretjič bomo kartice predstavili v državnem zboru in sicer predvidoma med 11. in 19. septembrom. Več informacij bo sledilo v septembru.

Ljudje smo na vaši strani

Raziskave javnega mnenja kažejo, da je v Sloveniji 87 % ljudi zaskrbljenih zaradi podnebnih sprememb (raziskava Eurobarometra). Svojo zaskrbljenost ljudje izkazujejo tudi preko naše kampanje. Zato upamo, da boste temo podnebnih sprememb vzeli resno in jo postavili tudi na vidno mesto v svoji volilni kampanji.

Čeprav je marsikdo mnenja, da gre za obrobno in politično nepomembno temo, so podnebne spremembe pomembna razvojna tema. Neurja, ki smo jih vse bolj pogosto priča, povzročajo škodo in odnašajo življenja. Cene hrane in energije skokovito naraščajo, kar za določene dele prebivalstva še povečuje socialno stisko. Velik del prebivalstva Slovenije se sooča z vse večjo nemobilnostjo, ker javni potniški promet ni učinkovit. Zdravje ljudi je vse bolj pod udarom zaradi vročinskih valov. Turistične sezone zimskih središč postajajo vse bolj neugodne. Od tega, ali se bomo s temi problemi spopadli kot z razvojnimi izzivi, ali bomo iskali le začasne rešitve, je odvisen razvoj Slovenije.

Zato menimo, da je podnebje ena od osrednjih volilnih tem. Res je, da je pomembno, kako bomo rešili vprašanje korupcije v Sloveniji, toda trenutno je bistveno bolj pomembno, kako bomo rešili vprašanja varnosti naših domov, polj in morda celo življenj pred neurji in poplavami, dostopa do trajnostne energije, naraščajočih cen hrane in dostopa do mobilnosti za vse skupine prebivalstva. Opirajte ta vprašanja v predvolilnih razpravah!

V Focus društvu bomo pozorno spremljali vaše razprave v času volilne kampanje in pred volitvami objavili analizo, ki bo predstavila stališča strank do vprašanj podnebnih sprememb, njihovih načrtov za ukrepanje ter ambicioznost le-teh.